

Абрис, 2002.

3. Формування екологічного світогляду молоді : рекомендаційний бібліографічний покажчик / укладач І. О. Міщенко. Запоріжжя : НБ ЗНТУ, 2015. 19 с. URL:

http://library.zp.edu.ua/bibliograf_pokaz/formuvannya_ecologichnogo_svitoglyadu.pdf

4. Felicity M. The 10 Best Songs With An Environmental Message, according to Cerrone. URL: <https://www.dummymag.com/10-best/10-best-songs-environmental-message-cerrone/>

5. Gray J., Whyte I., Curry P. Ecocentrism: What it means and what it implies. *The Ecological Citizen*. 2018. Vol. 1. No 2. p. 130–131. URL: <https://www.ecologicalcitizen.net/article.php?t=ecocentrism-what-means-what-implies>

6. Newman P. Sounds green to me – 10 top environmental songs. URL: <https://eia-international.org/blog/sounds-green-to-me-10-top-environmental-songs/>

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ У СТРУКТУРІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Макаренко Валентина Валеріївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. Публікація присвячена висвітленню питань стосовно ролі медіаграмотності у забезпеченні психологічної безпеки сучасної учнівської та студентської молоді. Представлено основні теоретичні положення щодо питань інформаційно-психологічної безпеки, чинників її забезпечення, медіаграмотності та медіаосвіти як фільтрів, які дають можливість критично оцінювати та перероблювати інформацію, сприяючи зменшенню впливу маніпулятивних тенденцій з боку медіа.

Ключові слова: кіберпростір, інформаційна безпека, безпека учнівської та студентської молоді, медіаосвіта, медіаграмотність.

Сучасний світ передбачає комплексну систему взаємодій особистості з оточуючим світом, що передбачає як безпосередні контакти, так і опосередковану взаємодію засобами медіа та мережі.

В складних умовах воєнних дій, в яких наша країна опинилася останніми місяцями, така система комунікацій та, особливо, контрольованих соціально-психологічних впливів на свідомість особистості набула особливої актуальності з огляду на наявність чітко сформованої та реалізованої лінії комплексної інформаційно-психологічної агресії з боку Росії, системи впливів на свідомість особистості в умовах суспільства споживання та розповсюдження стихійних та організованих маніпулятивних технологій з боку медіа. Тож, в таких складних умовах питання інформаційної безпеки та чинників її забезпечення набуває особливої актуальності та потребує розгляду.

Тож, метою публікації є висвітлення ролі медіаграмотності у забезпеченні інформаційної безпеки молоді особистості.

Питанням інформаційної безпеки, медіа психологічного благополуччя та впливів медіа-простору на свідомість особистості присвячені публікації науковців останніх років – І. О. Валюшко, О. О. Комарчук, С. Костючков, Є. В. Магда, М. В. Маркова, Н. О. Марута, О. М. Немеш, В. М. Петрик, Т. М. Титаренко.

Реалізація інформаційної безпеки охоплює широке коло процесів, що реалізуються в різних засобах масової комунікації, найбільш вагомим із яких постає кіберпростір – це середовище існування та розповсюдження інформації, створюване кіберінфраструктурою (сукупність апаратних, програмних засобів та користувачів, що взаємодіють між собою). Завданням інформаційно-психологічної безпеки є недопущення проведення

дезінформування, пропаганди, диверсифікації громадської думки, психологічного тиску, поширення чуток. Головними труднощами, які супроводжують реалізацію інформаційно-психологічної безпеки виступають термінологічна невизначеність та недосконалість правових норм у даному питанні; комплексний вплив геополітичних, соціально-економічних та духовних факторів. Її реалізація передбачає нормативно-правову, інституційну та технологічну складову. Так, на законодавчому рівні досі не надано чітких визначень таких понять як: кіберпростір, кібербезпека, кіберзагроза, кіберзахист, кіберзброя, кіберзлочинність, кібератака, кібертероризм, кібероборона, психоаналітична зброя, психологічний тиск, психоаналітичний (психокорекційний) вплив, психогенна зброя, психологічна операція, психологічна стійкість, соціальний простір і таке інше (В.М.Петрик [4]). Її реалізація передбачає нормативно-правову, інституційну та технологічну складову.

Порушення інформаційно-психологічної безпеки, що реалізуються в медіа-просторі та кіберпросторі, розглядаються як прояви інформаційно-психологічної війни, яка передбачає цілеспрямовані впливи на масову свідомість і провокує порушення психічного і психологічного здоров'я та благополуччя, зрушення системи цінностей, тощо. Н. О. Марутою та М. В. Марковою [1] визначаються такі негативні наслідки цих впливів:

1) зміни психіки, психічного здоров'я людини. Оскільки в разі інформаційних впливів важко говорити про межі норми і патології, показником змін може бути втрата адекватності відображення світу у свідомості й своєму ставленні до світу. Можна говорити про деформацію особистості зі спрощенням форми відображення дійсності, грубішанням реакцій і здійсненням переходу від необхідності реалізації вищих потреб (у самоактуалізації, соціальному визнанні) до нижчих (фізіологічних, побутових);

2) зрушення в цінностях, життєвих позиціях, орієнтирах, світогляді особистості. Такі зміни обумовлюють прояви девіантної антисоціальної поведінки й становлять небезпеку вже для суспільства і держави.

Прояви порушення інформаційно-психологічної безпеки в умовах гібридної війни актуалізують проблематику підвищення медіаграмотності населення, особливо молоді, зважаючи на її життєву невизначеність та залежність від медіа простору.

У даному контексті вживаються поняття медіаосвіта та медіаграмотність. Медіаосвіта – це навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа, які розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці.

Проблема медіаграмотності доволі жваво обговорюється на різних інтернет-ресурсах, на конференціях, симпозіумах, тематичних зустрічах. Актуальні питання медіаосвіти опрацьовували такі вчені, публіцисти і дослідники, як В. Іванов, І. Чемерис, К. Левківський, Н. Дружбляк, С. Гмиза, В. Набруско, А. Манойло, О. Короченський.

Медіаграмотність визначається як вміння аналізувати та синтезувати медійну реальність, вміння «читати» медіатекст, здатність використовувати медійну техніку, знання основ медіакультури, тобто є результатом і кінцевою метою медіаосвіти. Медіаграмотність особистості передбачає знання закономірностей сприйняття і розуміння інформації, психологічних аспектів впливу медіа на спосіб життя, стосунки та цінності особистості, використання ключових концепцій медіаосвіти для аналізу медіатекстів, формування умінь і навичок пошуку інформації, інтерпретації та критичного аналізу медіатекстів, створення власних медіатекстів, адекватних завданням і умовам комунікації.

Як зауважує Н. Г. Нерсесян [3], в умовах невщухаючої і невпинної деструктивної інформаційно-психологічної пропаганди з боку країни-агресора по конструюванню у свідомості людей відповідних виграшних для себе і заангажованих світоглядних конструктів дуже важливо суспільству бути «розумним», тобто іншими словами – бути інформаційно грамотними і перебірливими, вміти розрізняти брехню і маніпуляцію від правди і істини. Це вкрай важливо, аби не стати об'єктами маніпулювання і «шестернями» механізму деструктивної соціальної інженерії. Важливо розуміти сутність речей і орієнтуватися в технологіях маніпуляцій і спекуляцій. Особливо це важливо в умовах, коли дестабілізуючі

інформаційні впливи йдуть як зовні, так і з середини країни.

Медіаграмотність виступає як фільтр – оборонний засіб від різноманітних інформаційно шкідливих подразників, а наявність у населення ідеологічної соціокультурної свідомості – як наступальне знаряддя для формування проукраїнського суспільства і розвитку успішної держави.

Як вказує Н. Г. Нерсесян [3], медіаграмотність – це основа протидії інформаційно-психологічному впливу, засіб формування у молоді критичного мислення і інформаційній стійкості.

О. Немеш [2] зазначає, що в основі протистояння людини негативним явищам сучасного інформаційного простору лежить медіакультура, яку вона визначає як діалоговий спосіб взаємодії з інформаційним суспільством, який включає ціннісний, технологічний та особистісно-творчий компоненти та призводить до розвитку суб'єктів взаємодії.

Медіаграмотність розглядається нами у якості засобу збереження психологічної безпеки молоді особистості при інформаційно-психологічних впливах в умовах гібридної війни. За результатами теоретичного аналізу феномену психологічного благополуччя визначено, що психологічне благополуччя розуміється як суб'єктивне відчуття щастя і загальної задоволеності життям; базовий суб'єктивний конструкт, що відображає сприйняття і оцінку свого функціонування з точки зору вершини потенційних можливостей людини; інтегральний показник ступеня спрямованості людини на реалізацію основних компонентів позитивного функціонування; системна якість людини, що набувається нею в процесі життєдіяльності; сукупність особистісних ресурсів, що забезпечує суб'єктивну і об'єктивну успішність особистості в системі «суб'єкт-середовище»; стійка властивість, де домінують позитивні емоції, присутні тісні взаємини, суб'єктна залученість в життєдіяльність, осмисленість життя і позитивна самомотивація.

Отже, медіаграмотність постає вагомим аспектом забезпечення інформаційної безпеки молоді особистості, виступаючи складно організованим фільтром за допомогою якого учень чи студент може уміло та змістовно коригувати ступінь впливу на свою свідомість, забезпечити максимально безпечно функціонування в інформаційному просторі. Разом із тим питання остаточно є не вирішеним та потребує подальшого наукового розгляду. Зокрема, перспективою подальших пошуків автора виступає вивчення особливостей етапів та механізмів формування медіа грамотності сучасної особистості.

Список використаних джерел

1. Марута Н. О., Маркова М. В. Інформаційно-психологічна війна як новий виклик сучасності: стан проблеми та напрямки її подолання. *Український вісник психоневрології*. 2015. Том 23. Випуск 3 (84). С. 21–28.
2. Немеш О. М. Вплив медіа на соціалізацію сучасної молоді. *Психологія: реальність і перспективи* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. - Рівне : РДГУ, 2020. Вип. 14. С. 166–176.
3. Нерсесян Г. А. Медіаграмотність молоді – запорука протидії інформаційній агресії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 6. С. 56–60.
4. Петрик В. М., Присяжнюк М. М., Мельник Д. С. *Забезпечення інформаційної безпеки держави*: підручник; за заг. ред. О. А. Семченка та В. М. Петрика. Київ : «Книжкова палата України», 2015. 672 с.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК СКЛАДОВОЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

Макарова Жанна Валеріївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. Стаття містить аналіз: здорового способу життя особистості, важливим чинником якого є її професійна компетентність; компетентності як особливого